

@fosselat

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع

طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن

خلاصه سلسله جلسات آیت الله سید علی خامنه ای حفظه الله
(رمضان ۱۳۵۳ شمسی)

تهیه شده توسط حجت الاسلام علی رجبی

جلسه دوم با موضوع: ایمان ۲ (ایمان راستین)
[ایمان نقطه آغاز حرکت انسان]

امام خامنه ای مدظله العالی :

آن وقتی ایمان به صورت راستین در کسی وجود دارد که بر طبق آن ایمان عمل کند .
آن وقتی کسی می تواند ادعا کند مومن واقعی ست ، که به لوازم ایمان و تعهدات
ایمان پایبند باشد .

@fosselat

فهرست

*

۱- سه تکلیف مهم مومنان در مورد غنائم جنگی (انفال)
* شرح و توضیح آیه ابتدایی سوره انفال

۲- صفات مومنان و شرایط ایمان [صفات پنجگانه مومنان حقیقی] (انفال آیات ۲ الی ۱۴)

اول: ترس از خدا

دوم: زیاد شدن ایمان

سوم: توکل بر پروردگار

چهارم: اقامه نماز

پنجم: انفاق

* پاداش مومنان حقیقی

۳- مسائل ایمان در قرآن

۴- اوصاف نیکو کاران واقعی و متقین [ها ویژگی خود نگه داران]

۵- ایمان به همه پیامبران تنها راه هدایت و نجات

سه تکلیف مهم مومنان در مورد غنائم جنگی (انفال)

@fosselat

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ

از تو درباره انفال پرسش می کنند

= < قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ

بگو انفال متعلق به خدا و رسول است

اتَّقُوا اللَّهَ

از خدا پروا کنید

فَإِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

اگر مومن می باشید

= < وَإَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ

و فيما بين خود را اصلاح نمائید

پس

(انفال آیه ۱)

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

و از خدا و رسولش اطاعت کنید

- معنای واژه انفال

انفال: ثروت هایی که به عموم مسلمانان متعلق است مثلا در آمدهایی که در جنگ نصیب مسلمانان می شود، معادن (ثروتهای زیرزمینی)، جنگل ها، دشت ها و مراتع ....
آن ثروت هایی را گویند که متعلق به یک فرد خاص یا به یک جمع خاص نیست، در اختیار همگان است، از آن تمامی ملت است (ثروت های عمومی)

- **شان نزول:** در "جنگ بدر" مسلمانان پس از پیروزی با همدیگر بحث می کردند که این غنیمت ها از آن کیست؟ میان آنها اختلاف به وجود آمد، به پیامبر اکرم (ص) مراجعه کردند، و از آن حضرت سوال کردند، آیه مورد بحث نازل شد.

(صفحه ۴۷ و ۴۸ و ۴۹ کتاب طرح کلی)

شرح و توضیح آیه ابتدایی سوره انفال *

اگر مومن هستید، این سه کار را انجام دهید :

اولا تقوای خدا پیشه کنید ،

ثانیا اختلافات میان خود را به سود حقیقت از بین ببرید ، برای مسائل جزئی به جان هم نیفتید .

ثالثا به فرمان خدا و پیامبر راه بیفتید

نکته ها :

۱- آنچه مال خداست ، در حقیقت مال بندگان خداست . باید در راه مصالحی که خداوند معین کرده ، صرف و خرج بشود .

وقتی رسول از دنیا رفت ، **امام** همه کاره انفال است . امام یعنی حاکم الهی و روزگاری که امام معصوم بر مردم حکومت نمی کند ، آن کسی که از سوی خدا می تواند و می باید بر مردم حکومت بکند ، او همه کاره انفال (ثروت های عمومی) می شود .

۲- در منطق قرآن به صرف اینکه قلب انسان به یک قطبی وابسته است ، اما شعاع این وابستگی در عمل منعکس نیست به درد نمی خورد ، بلکه اصلا نام ایمان از نظر اسلام به او صدق نمی کند. آن وقتی ایمان به صورت راستین در کسی وجود دارد که بر طبق ایمان « عمل » کند .

[صفحه ۴۹ و ۵۰ کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی]

صفات مومنان و شرایط ایمان [صفات پنجگانه مومنان حقیقی]

@fosselat

إِنَّمَا
الْمُؤْمِنُونَ

۱- إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ

۲- وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ
زَادَتْهُمْ إِيمَانًا

۳- وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ {۲}

الذین

۴- يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

۵- وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ {۳}

الذین

أُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا

لَهُمْ

دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَمَغْفِرَةٌ
وَرِزْقٌ كَرِيمٌ {۴}

[سوره انفال آیات ۲ الی ۴]

صفات مومنان و شرایط ایمان [صفات پنجگانه مومنان حقیقی]

اول : ترس از خدا

۱

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ

منحصراً مومنان آن کسانی هستند که

إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ

چون خدا یاد شود ، دل‌هایشان به بیم می آید.

معنای واژه وَجَل : ترس و بیم و رعب ، احساس عظمت در برابر پروردگار و حقارت در خود .

تفسیر فراز : ترسیدن از خدا به معنی ترسیدن یک گنه کار در مقابل قاضی نیست ، در ترسیدن گنه کار با نداشتن گناه ، ترس ، منتفی است .

اما نوع دیگر ترس که ناشی از معرفت است ، بر اثر توجه به یک چیز عظیم و یک حقیقت با شکوه روی می دهد و ناشی از احساس حقارت در مقابل اوست . کسی که در مقابل پروردگار ، خود را کوچک و ناقص و حقیر می بیند ، سعی می کند جز از آن خط سیر مستقیمی که خدای عالم برای او معین کرده ، از راه دیگری سیر نکند و این بزرگترین ضامن اجرایی حرکت و تلاش است در یک انسان مسلمان و یک جامعه اسلامی

صفات مومنان و شرایط ایمان [صفات پنجگانه مومنان حقیقی]

دوم : زیاد شدن ایمان

۲

وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا

و چون آیات خدا برایشان فرو خوانده شود ، ایمانشان افزون گردد .

تفسیر فراز : ایمان به صورت یک آب را کد در وجود مومن معنی ندارد.

یک چنین ایمانی یک روزی هم از دست انسان به آسانی گرفته می شود . (ایمان عاریت)
مومن راستین ، کسی است که اگر یک کلمه از حقایق و معارف دینی و الهی در دل اوست ، با
اندیشه و تدبر و زیادتر کردن ایمان ، این ایمان را از زایل شدن نجات دهد .

- اشاره : جواب کسانی که می گویند قرآن ترجمه و تفسیر نمی شود :

از آیه استفاده میکنیم و به آن کسانی که می گویند قرآن را - چون عقل ما به آن نمی رسد - نباید
ترجمه و تفسیر کنید می گوییم **اگر ما قرآن را نمی توانستیم بفهمیم چگونه
ایمان ما با خواندن قرآن زیاد می شود ؟**

پس پیداست قرآن کتاب رمز نیست ، باید آن را خواند به قصد فهمیدن و فهمید به قصد نیرومند
تر شدن ایمان .

صفات مومنان و شرایط ایمان | صفات پنجگانه مومنان حقیقی |

۳ سوم : توکل بر پروردگار

وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

(انفال ۲)

و تنها بر پروردگارشان توکل (تکیه) می کنند .

تفسیر فراز : معنای نادرست توکل : یعنی دست روی دست می گذارند و می گویند خدا خودش درست می کند ؟ نه آن کسی که دست روی دست می گذارد ، در مقابل تعهد ها و تکلیف ها و مسئولیت ها ، به جای اینکه نیروی خود را مسئول بداند ، معجزه ی خدایی را مسئول فرض می کند . مثل بنی اسرائیل که به موسی (ع) می گفتند تو و پروردگارت بروید و مشغول جنگ بشوید و ما اینجا نشسته ایم : **فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ** (مائده ۲۴)

توکل یعنی در همه حال اتکا و امیدت به خدا باشد .

اشاره : دو بال نیرومند برای پرواز انسان در تلاش های زندگی

به نظر من دو بال نیرومند برای پرواز انسان در تلاش های زندگی :

۱- صبر ۲- توکل

=> هر امتی که این دو بال را داشته باشد ، از تیر رس دشمن های خاکی به کلی دور خواهد شد .

صفات مومنان و شرایط ایمان [صفات پنجگانه مومنان حقیقی]

رئیس هیئت مدیره و مدیر امور حضرت آیت‌الله العظمی صاحبزاده

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ (انفال ۳)

آنانکه نماز را پیا می دارند .

- تفسیر فراز

* چند احتمال در تفاوت بین **يُصَلُّونَ (نماز می خوانند)** و **يُقِيمُونَ :**

الف) "اقامه نماز" یعنی نماز را به صورت کامل ، همه جانبه و تمام به جا آورد . اگر کسی نماز را با ارکان صحیح و باتوجه به آموزش ها و الهام های نماز ، به جا آورد ، جدا رستگاری در انتظار اوست . اقامه در زبان عربی یعنی کاری که به صورت کامل انجام دادن .

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا (سوره روم ۳۰)

همه صورت و وجود را به سوی دین برگردان ، به صورت کامل

ب) "اقامه نماز" یعنی در جامعه نماز را به پا می دارند ، جامعه را نماز خوان می کنند . اگر کسی خوب نماز بخواند اما به دیگران کاری نداشته باشد ، این عمل نشانه ایمان نیست .

اقامه نماز یعنی جامعه را نمازخوان کردن ، نه به معنای اینکه فقط یک عبادت را همه انجام دهند .
جامعه نماز خوان یعنی جامعه ای که دائماً به یاد خدا و در راه خداست .

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (انفال 3)

و از آنچه روزیشان کرده ایم انفاق می کنند .

- معنای واژه "انفاق" انفاق: یعنی پر کردن خلاها و نیازها

- < آن خرج کردنی که خلا و نیازی را پر نکند انفاق نیست .

- تفسیر فراز: مومنان کسانی هستند که از آنچه ما به آنها روزی داده ایم ، پول ، عمر ، فرزند ، آبرو ، توان جسمی ، زبان ،

فکر و مغز و همه امکاناتی که به آن ها داده ایم خرج (انفاق) می کنند . [انفاق مادی و معنوی]

اشاره: گاهی هم انسان با نام دین پول خرج می کند ، در حالی که انفاق نکرده است وحشت نکنید از این سخن که

واقعیتی است و چه واقعیت تلخی !

چقدر پول هایی که به نام دین مصرف می شود ، خرج می شود ، اما انفاق نیست .

این ها چون خلئی را پر نمی کند ، چون دردی را به درمان نمی رساند ، چون نیازی از این

جامعه مستمند را برطرف نمی کند .

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا {۱۰۳} الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ

يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا {۱۰۴} (کهف ۱۰۳ و ۱۰۴)

بگو: آیا شما را از زیانکارترین مردم از نظر کوشش و تلاش آگاه کنیم؟ (103) هم آنان که کوششان در زندگی دنیا تباه شده درحالی که می پندارند

کوششی نیکو دارند (104)

صفات مومنان و شرایط ایمان [صفات پنجگانه مومنان حقیقی]

* پاداش مومنان حقیقی

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا — لَهُمْ

دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَمَغْفِرَةٌ
وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

[انفال ۴]

مؤمنان حقیقی فقط اینانند، برای آنان نزد پروردگارشان درجاتی [اولا و غیر قابل توصیف] و آمرزش و رزق با ارزشی است

معنای واژه "مغفرت" و "رزق کریم"

مغفرت: یعنی التیام بخشیدن به جراحتی که گناه در روح انسان به جا می گذارد.

رزق کریم: روزی شرافتمندانه

تفسیر: یک جامعه آن وقتی عزیز و شرافتمندانه روزی می گیرد که

مومن باشد. و دارای این صفات پنج گانه. روزی شرافتمندانه و

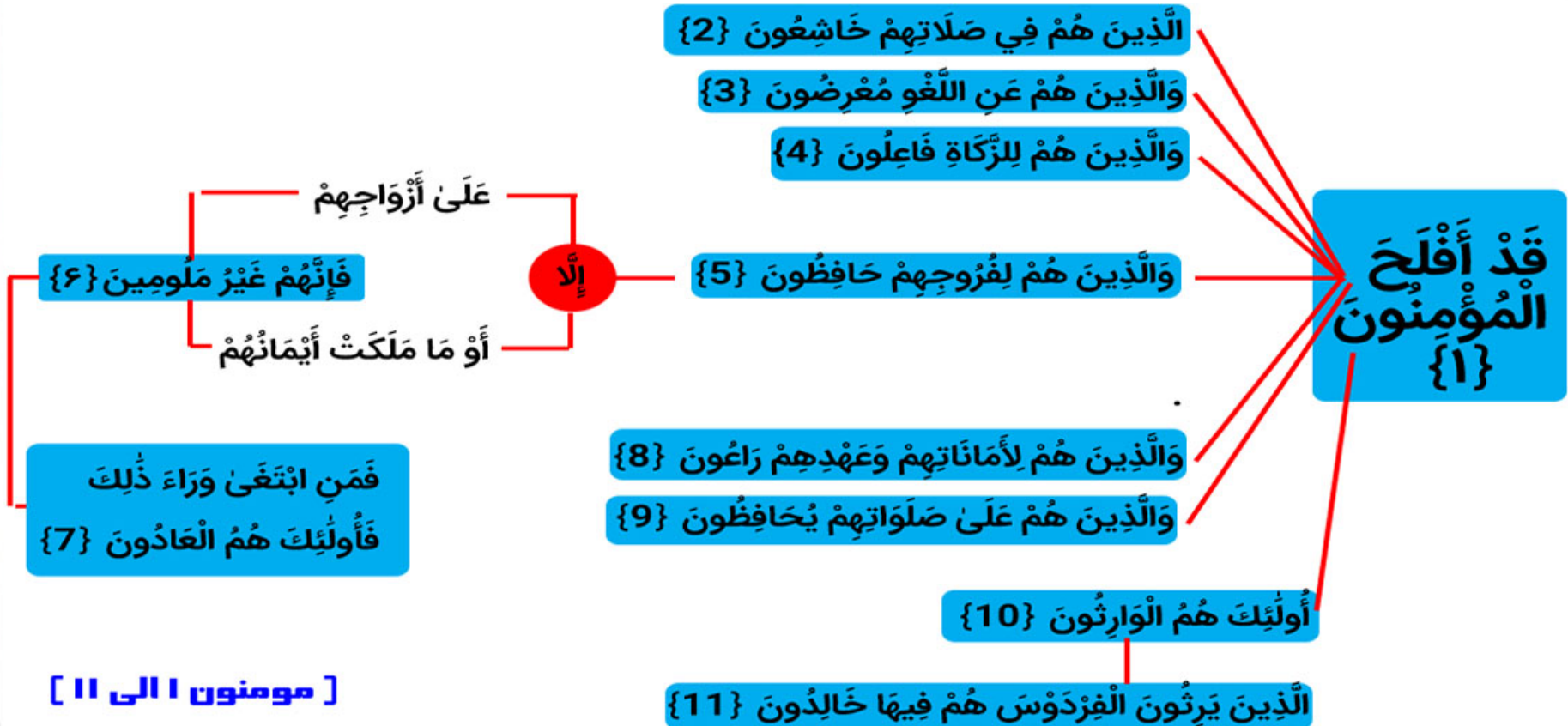
کریمانه بدون ذلت، عسرت و سرافکنندگی می گیرند.

مسائل "ایمان" در قرآن

@fosselat

در مورد ایمان ، مسائل زیر ، در قرآن مورد توجه و دقت قرار گیرد :

- ۱- نقش آن ، در روان مومن ، در زندگی اجتماعی و ...
  - ۲- لزوم آگاهانه بودنش (نه مقلدانه ، یا متعصبانه)
  - ۳- تعهدات عملی اش (از قبیل تعهدات ششگانه یاد شده در آیات ابتدایی سوره مومنون و انفال و ...)
- مومنات رستگار و پیروز [۶ ویژگی]

[مومنون الی ۱۱]

اوصاف نیکوکاران واقعی و متقین (ها و ویژگی)

@fosselat

المَشْرِقِ (خاور)

«لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قَبْلَ

نیکی این نیست که رویتان را به سوی

وَالْمَغْرِبِ (و «یا» باختر نمایید)

۱ وَ لَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ : و لیکن نیکی (و نیکوکار) کسی است که

۱- بِاللَّهِ به خدا

۲- وَالْيَوْمِ الْآخِرِ روز بازپسین

۳- وَالْمَلَائِكَةِ و فرشتگان

۴- وَالْكِتَابِ و کتاب (الهی)

۵- وَالنَّبِيِّينَ و پیامبران

۲ ءَامِنٍ

ایمان آورد

۱- ذَوِي الْقُرْبَىٰ نزدیکان

۲- وَالْيَتَامَىٰ و یتیمان

۳- وَالْمَسَاكِينِ و ینوایان

۴- وَابْنِ السَّبِيلِ و در راه مانده

۵- وَالسَّائِلِينَ و گدایان

۶- وَفِي الرِّقَابِ و در [راه آزاد کردن] بردگان

۳ وَءَاتَىٰ أَمْوَالَهُ عَلَىٰ حَبِّهِ

و به مصرف برساند ثروت (خود) را (در حالی که دوستش دارد)

(بقره ۱۷۷)

ادامه... اوصاف نیکوکاران واقعی و متقین (ها و ویژگی)

۴ و أَقَامَ الصَّلَاةَ : و نماز را بر پا دارد

۵ وَ آتَى الزَّكَاةَ : و [مالیات] زکات را پردازد

۶ وَ الْمُؤْفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا : و (کسانی که) چون عهد بستند، به عهد خود وفا دارند

۱- البأساء : سختی (زندگی)

۲- والضراء : و زیان (جسمی)

۳- و حین البأس : و به هنگام سختی (جنگ)

۷ وَ الصَّابِرِينَ فِي

و شکیبایند در

أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا : آنان کسانی هستند که راست می گویند

(بقره ۱۷۷)

وَ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ : و تنها آنان پارسا (و خود نگهدار) هستند.»

ایمان به همه پیامبران تنها راه هدایت و نجات (سوره بقره ۱۳۵ الی ۱۳۷)

و [اهل کتاب به مسلمانان ثابت قدم] گفتند: یهودی یا نصرانی شوید تا هدایت یابید. [ای پیامبر! تو به هر دو طایفه] بگو: [خواستۀ باطل شما را هرگز نمی‌پذیریم] بلکه از آیین ابراهیم یکتاپرست که از مشرکان نبود پیروی می‌کنیم، [و پایبند به آن دین خالص توحیدی هستیم] (135)

[شما ای اهل ایمان! با صدای رسا] بگویید: ما به خداوند و آنچه به سویمان نازل شده، و به آنچه به سوی ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و نوادگان [آراسته به مقام نبوت] آنان فرستاده شده، و به آنچه به موسی و عیسی، و آنچه به پیامبران از ناحیه پروردگارشان عطا شده ایمان آوردیم، بین هیچ‌یک از آنان [در این‌که پیامبر خدایند] تفاوتی قائل نیستیم، و ما در برابر خداوند تسلیم هستیم

إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطَ

اللَّهُ
وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْنَا
وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْ
وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى
وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ

قُولُوا آمَنَّا بِ—

=> لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ
وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ {۱۳۶}

پس اگر [اهل کتاب] به مانند آنچه شما ایمان آورده‌اید [مثل ایمان به خدا، پیامبران و کتاب‌های الهی] ایمان بیاورند قطعاً هدایت یافته‌اند، و اگر [از حقایق الهی] روی برتابند جز این نیست که در ستیز و دشمنی [با حق] هستند، پس به‌زودی خداوند شرّ آنان را [با کشته‌شدن یا آوارگی از خانه و شهر] از تو دفع خواهد کرد، و خداوند شنوای دعا] و دانای] به همه امورا] است (137)

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا
وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ ۖ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ {۱۳۷}